

УДК 373.24 : 784

DOI <https://doi.org/10.32782/ART/2024-1-15>

ТВОРЧО-РОЗВИВАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СУЧАСНОЇ ПІСНІ В ДОШКІЛЬНОМУ ВИХОВАННІ

Сварицевич Вікторія Миколаївна

магістрантка спеціальності

014 «Середня освіта (Музичне мистецтво)»

Інституту мистецтв

Рівненського державного гуманітарного університету

ORCID ID: 0009-0008-5178-7532

e-mail: Vikayakovec2711@gmail.com

Сварицевич Ірина Леонтіївна

музичний керівник

Рівненського закладу дошкільної освіти № 5

ORCID ID: 0009-0007-9642-0278

e-mail: irvoytovich@ukr.net

Статтю присвячено проблемі використання сучасної дитячої пісні у творчому розвитку дошкільників. Визначено, що спів є одним із головних видів музичної діяльності, у процесі якого розкривається творчий потенціал дитини, формується її емоційний інтелект, розвиваються вокальні навички та стимулюється креативність. З'ясовано необхідність оновлення дитячого пісенного репертуару в контексті сучасних тенденцій розвитку музичної культури.

Низка наукових методів дослідження, зокрема аналізу і синтезу, порівняння, моделювання, узагальнення, дає змогу виявити особливості композиторської творчості для підростаючого покоління в умовах інтенсивного оновлення технічних засобів та реформування вітчизняної системи дошкільної освіти. Виявлено, що сучасні українські автори (М. Ведмедеря, Г. Волощак, Л. Горова, А. Комлікова, Н. Май, А. Мігай, А. Ньюкало, О. Янушкевич) у своїх творах ураховують специфіку музично-виразових засобів жанру дитячої пісні: простоту мелодичних формул, доступність і образну виразність поетичних текстів. Різноманітна тематика сучасного дитячого пісенного репертуару (родинна, патріотична, анімалістична, пейзажна, ігрова) дає змогу музичному керівникові на заняттях із дошкільнятами ефективно розвивати співочий голос, а додаткові творчі завдання (імпровізація, інсценізація, руханки, колірні малюнки) заохочують вихованців проявляти свої фантазії та уяву.

Разом із тим сучасна вокальна музика для дітей збагачена інтонаційним словником популярної естрадної пісні та здебільшого має мультимедійний інтерактивний контент. Великий вибір відеоматеріалів, фонограм, анімацій, додатків-караоке передбачає активізацію дитячого інтересу до співів та сприяє творчому самовираженню зростаючої особистості

Ключові слова: сучасна дитяча пісня, дошкільники, співочий розвиток, творчі завдання.

CREATIVE AND DEVELOPMENTAL POTENTIAL OF MODERN SONG IN PRESCHOOL EDUCATION

Viktoriia Svaritsevych

Rivne State University of the Humanities

Iryna Svaritsevych

Rivne pre-school educational institution № 5

The article is devoted to the problem of using modern children's songs in the creative development of preschoolers. It is determined that singing is one of the main types of musical activity, in the process of which the creative potential of the child is revealed, his/her emotional intelligence is formed, vocal skills are developed and creativity is stimulated. The necessity of updating children's song repertoire in the context of modern trends in the development of musical culture is clarified.

A number of scientific research methods, in particular, analysis and synthesis, comparison, modeling, and generalization, make it possible to identify the peculiarities of composing for the younger generation in the context of intensive updating of technical means and reforming of the national system of preschool edu-

cation. It has been found that contemporary Ukrainian authors (M. Vedmederya, H. Voloshchak, L. Horova, A. Komlikova, N. May, A. Migai, A. Nyukalo, O. Yanushkevych) in their works take into account the specifics of musical and expressive means of the children's song genre: simplicity of melodic formulas, accessibility and figurative expressiveness of poetic texts. The diverse themes of the contemporary children's song repertoire (family, patriotic, animalistic, landscape, game) allow the music teacher to effectively develop the singing voice in classes with preschoolers, and additional creative tasks (improvisation, staging, movements, color drawings) encourage students to show their imagination and imagination.

At the same time, modern vocal music for children is enriched with the intonation vocabulary of popular pop songs and mostly has multimedia interactive content. A wide range of videos, soundtracks, animations, and karaoke apps helps to stimulate children's interest in singing and promotes the creative expression of a growing personality.

Key words: *modern children's song, preschoolers, singing development, creative tasks.*

Постановка проблеми. Сучасна пісня є одним із найважливіших боків культурного життя суспільства, впливає на формування світогляду, емоційний стан та психофізичний розвиток дитячої особистості. Безумовно, популярність нових вокальних композицій насамперед пов'язана з можливостями їх стрімкого тиражування і транслявання у мас-медіа. Причому велика частка пісенної продукції для дорослих у виконанні зірок шоу-бізнесу нерідко входить у дитячий світ. Малеча легко підхоплює почуті з радіо чи телефіру мелодії сучасних естрадних пісень, які охоче переспіває, таким чином, накопичуючи свій музично-інтонаційний словник і на цьому матеріалі формуючи художній смак.

Разом із тим чимало сучасних композиторів присвячують свою творчість оновленню пісенного репертуару для дітей. У вокальних творах інформаційної ери охоплюється широке коло тем і образів, відповідних віковим особливостям підростаючого покоління. Важливо, що в авторських рішеннях віддзеркалюються тенденції культури сьогодення. Дитячі пісні наповнені пульсуючими ритмами й інтонаціями популярної естрадної музики, а до традиційних нотних збірок додаються студійні фонограми-мінус та відеозаписи виконання пісень із рухами. Такий формат вокальних жанрів сприяє активізації дитячого інтересу до співу та допомагає музичним керівникам вирішити низку загальнорозвивальних завдань.

Які ж особливості сучасної дитячої пісні? Чи здатна вона впливати на музично-творчий розвиток підростаючого покоління та стати невід'ємним складником дошкільної освіти? Ці питання перманентно обговорюються музичними керівниками та науковцями. Так, М. Бабенко зауважує, що сучасні пісні для дітей у стильовому рішенні орієнтуються на естрадну музику (Бабенко, 2019, с. 225). О. Іваненко стверджує, що «на творчі прояви дітей дошкільного віку в першу чергу впливають телепередачі, сучасні пісні у виконанні відомих співаків» (Іваненко, 2015, с. 67). С. Глушкова і Г. Пужай рекомендують використовувати в освітній практиці сучасний пісенний матеріал, який допомагає розвинути духовність і художній смак підростаючого покоління (Глушкова, 2016).

Аналіз досліджень. Проблематика сучасної пісенної творчості для дітей висвітлюється у музикознавчому (М. Бабенко, А. Немерко, Л. Шегда) та педагогічному (О. Заїка, О. Іваненко, М. Чернявська) аспектах. Дослідники зосереджують свою увагу на з'ясуванні жанрово-стилістичних особливостей вокальних творів, написаних українськими композиторами на початку ХХІ ст. для найменших виконавців. Водночас у теорії дошкільної освіти розглядаються питання інноваційних підходів до організації співацької діяльності дітей (М. Бабенко, Ю. Рібцун). Подальшого вивчення потребує проблема вибору та доцільності використання сучасного пісенного матеріалу на музичних заняттях у закладах дошкільної освіти, який спонукатиме дітей до творчості.

Мета статті – розкрити особливості сучасної пісенного репертуару для дітей як засобу творчого розвитку підростаючого покоління.

Виклад основного матеріалу. Загальновідомо, що дошкільне дитинство є сприятливим періодом залучення зростаючої особистості до музичного мистецтва. Ученими доведено, що найбільш доступною для дітей є пісня, яка заохочує їх до різних видів художньо-творчої діяльності: слухання, вокального виконавства з рухами, жестами, іграми, танцями тощо. Правильно підібраний музичним керівником вокальний матеріал привертає увагу дітей, розвиває уміння сприймати та аналізувати музику, формує співацькі навички, стимулює творчість.

У базовій Програмі розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» авторський колектив визначає: «Залежно від віку варіюється кількість пісень із різними завданнями: для слухання, музично-рухового показу, звуконаслідування, складового співу; музичних вправ; танців; музичних ігор» (Кононко, 2008, с. 84). Відповідно до положень нормативного документу, у закладах дошкільної освіти України педагогічні працівники велику увагу приділяють організації співацької діяльності дітей.

Ураховуючи вікові особливості зростаючої особистості, дуже важливим етапом є вибір пісні. Дитяча музика повинна відповідати певним критеріям і вимогам. Фахівці рекомендують доби-

рати пісні для дошкільнят із простими текстами та мелодіями в межах наявного діапазону голосу маленьких співаків та зрозумілими для них словами. Разом із тим музичному керівнику потрібно орієнтуватися не лише на вікові особливості, а й на освітні потреби дітей. Вокальні твори повинні мати образно-емоційну виразність та позитивний характер, стимулювати творче самовираження юних співаків.

Звісно, у практичній роботі закладів дошкільньої освіти залучений значний масив дитячого пісенного репертуару з дотриманням вимог ефективного й усебічного розвитку дитячої особистості. Традиційно на музичних заняттях у ЗДО використовуються український фольклор та авторські пісні. Нескладні мелодії з повторами коротких мотивів сприяють їх легкому засвоєнню і запам'ятовуванню дошкільнятами. Приваблюють маленьких виконавців яскрава образність та ігрова сюжетика поетичних текстів вокальних творів, яка слугує джерелом для здійснення креативних ідей.

Слід відзначити, що соціокультурна динаміка сьогодення вносить суттєві зміни у дитячий світ. Технічний прогрес відкриває нові можливості створення музичного матеріалу, адресованого для наймолодшої аудиторії. Нова генерація українських композиторів активно використовує у дитячій пісні сучасні технічні засоби та новітні засоби музичної виразності. Низка Інтернет-платформ (KRAY HIT.IF JUNIOR, SoundCloud, YouTube, X-minus) і мультимедійних онлайн-сервісів (Nravo Kids) сприяє відкриттю нових імен у жанрі дитячої вокальної музики. Завдяки поширенню у медіапросторі стрімко набуває популярності пісенна творчість Миколи Ведмедері, Галини Волощак, Лесі Горової, Анастасії Комлікової, Наталії Май, Алли Мігай, Алевтини Ньюкало, Ольги Янушкевич та ін. У результаті дитячі пісні сучасних авторів збагачують навчальний матеріал музичних занять у закладах дошкільньої освіти.

Безперечно, створення музики для наймолодших виконавців вимагає дотримання сучасним композитором певних норм: тематики, що відповідає віковим особливостям та інтересам дітей, мелодичної й ритмічної виразності, ігрового та освітнього аспектів. Важливо, щоб вокальний твір допомагав підростаючому поколінню пізнавати світ, стимулювати їхній усебічний розвиток і заохочувати до творчості. Отож у сучасних дитячих піснях можна знайти досить широкий спектр тематики, яка забезпечує ці завдання. Виділимо найбільш характерні групи пісенного репертуару, який використовується музичними керівниками у закладах дошкільньої освіти для оптимізації творчого розвитку вихованців.

Багато пісень присвячено порам року, аби діти зрозуміли зміни природи та насолоджувалися

яскравими сезонними явищами: зимовим снігом («Ой летять сніжинки» муз. М. Ведмедері, сл. Г. Бойка,); весняним капотінням («Крап-крап», сл. і муз. Н. Май); літньою спекою («Літо золоте», муз. О. Янушкевич, сл. М. Ясакової), осінньою палітрою відтінків листя («Осінь у лісі», сл. і муз. Н. Собко). Такі пісні не лише сприяють формуванню уявлень малечі про навколишній світ, а й добре адаптуються до реалізації творчих завдань та розвивають уяву дітей, зокрема: імітацію звуків природи (шум лісу, спів птахів, гуркіт заметілі тощо); колірні малюнки пір року (жовте листя, зелена трава та ін.).

Також у сучасних дитячих піснях широко представлена анімалістична тематика: «Іжачок» і «Жабеня», сл. і муз. А. Побужинської, «Песик», сл. Л. Савчук, муз. Н. Шевченко, «Летять лелеки», сл. І. Карауш, муз. О. Маєвської, «Жук» сл. Л. Бегун, муз. І. Білика та ін. Привабливі персонажі пісень заохочують дітей до творчого самовираження. Із великим інтересом дошкільнята відтворюють у рухах і жестах веселі пригоди мешканців живої природи, імітують їхні голоси і манеру поведінки, набувають навичок вираження власних емоцій та почуттів через пісенну образність.

Не менш важливою у дитячому пісенному репертуарі є родинна тематика, яка сприяє формуванню у підростаючого покоління сімейних цінностей і шанобливого ставлення до сімейних традицій. Сучасні вокальні композиції «Пісня про матусю» та «Наше коло, мов сім'я» (сл. і муз. Ю. Михайленко), «Рідний тато» (сл. і муз. Л. Мигородської), «Бабуся» (сл. і муз. Н. Май) ефективно впливають на розвиток емоційного зв'язку дитини з родиною і водночас спонукають до творчих проявів. Діти можуть спробувати змінити слова до пісні, вставляючи у текст імена своїх рідних; додати власний акомпанемент (на елементарних інструментах або ж плескання); інсценізувати сюжет пісні (рухи та жести, декорації); придумати вокальні імпровізації-вітання своїм батькам.

Варто відзначити, що пісенна творчість дітей є важливим підґрунтям формування національної свідомості підростаючого покоління. Тому сучасні українські композитори суттєво збагачують вокальний репертуар патріотичного змісту для зростаючої особистості. Пісні «Добрий день, матусю Україно» (муз. М. Ведмедері, сл. Н. Рубальської), «Ми маленькі українці» (сл. і муз. І. Сварицевич), «Це є Україна» (муз. О. Маєвської, сл. О. Пічугіної), «Рідні кольори» (муз. Г. Заботіної, сл. О. Пічугіної), «Козачата» (муз. М. Ведмедері, сл. О. Яворської) сприяють формуванню у дітей почуття любові до рідного краю, поваги та шани до національних героїв та історичного минулого. Разом із тим вокальні твори патріотичного спрямування здатні не лише формувати

активну життєву позицію зростаючої особистості, а й стати імпульсом для творчої ініціативи (патріотичні руханки під пісню, ігри-драматизації, малюнки з державною символікою тощо).

Загальновідомо, що дошкільне дитинство пов'язане із забавами, тому сучасні українські композитори розвивають улюблений серед дітей вокальний жанр – пісні-ігри («Гра зі сніжками», сл. і муз. Ю. Михайленко, «Руханка з дракончиком», сл. О. Пічугіної, муз. Г. Заботіної, «Зайчики на городі», сл. Я. Яковенко, муз. О. Маєвської). Окрім розваги, пісні-ігри стимулюють творчу активність юних виконавців та їх соціальну взаємодію. Виконуючи певні дії, малеча розвиває свої уяву і фантазію, виражає свої думки і почуття через персонажів пісні.

Окремо слід зазначити, що ознайомлення з новинками вокальної музики для юних співаків дає змогу виявити низку специфічних якостей сучасних пісень. Перш за все, ці твори вирізняються органічним синтезом мистецтв: поезія + музика + візуалізація. Тепер дитяча пісня постає як синтетичний художній твір, який містить у цілісному поєднанні словесний, звуковий, візуальний ряди, адже значна частина нової пісенної продукції створюється з використанням мультимедійного ресурсу. Свої творчі досягнення українські композитори презентують на власних Інтернет-сторінках (вебсайтах) в інтерактивному режимі: нотний текст, фонограма, відеозапис, анімація тощо. Це значно спрощує розповсюдження новостворених композицій серед масового споживача. Водночас для сучасних дітей є додаткова можливість займатися співом, граючись і розвиваючись.

Саме вільний доступ через Інтернет-мережі до дитячої музики дає змогу малюкам необмежено слухати, підспівувати і вивчати пісні, які їм спо-

добалися. Причому яскравий візуальний супровід до пісні – кліп із різноманітними анімаційними чи виконавськими ефектами – зацікавлює і мотивує юних співаків до творчості. Ю. Рібцун слушно зауважує, що «мобільні сервіси яскравістю свого інтерфейсу, доступністю у вигляді інтуїтивного розуміння виконання завдань забезпечують та підвищують мотивацію до навчання» (Рібцун, 2022, с. 70). Отже, візуальний ряд до пісні заохочує дітей створювати власні виконавські версії, фантазуючи з рухами, мімікою, інтонацією тощо.

Із цього цілком закономірно випливає, що на сучасному етапі використання новітніх технологій у дошкільному музичному вихованні є необхідним і доцільним. Музичний керівник нині повинен уміти конвертувати пісню з формату mp4 у формат mp3, записувати фонограму-мінус, використовувати системи-караоке тощо, адже більше шансів пробудити дитячий інтерес до творчості має сучасний пісенний матеріал, збагачений інтерактивними функціями.

Висновки. Вище викладене дає підстави стверджувати, що сучасна дитяча пісня має великий потенціал для співацького розвитку дошкільників, а також стати важливим інструментом проявів їхніх творчих здібностей. Композиторська практика початку ХХІ ст., адресована для наймолодших співаків, завдяки своїй синкретичності та інтерактивності уможливорює варіативність підходів до організації креативного музично-освітнього середовища зростання творчо-активної особистості.

Перспективу подальших досліджень убачаємо у розробленні та перевірці ефективності методики творчого розвитку дошкільників засобами дитячих пісень, створених сучасними українськими композиторами.

Література:

- Бабенко М. (2019). Специфіка роботи над пісенним твором з дітьми дошкільного віку (педагогічно-виконавський аспект). Сучасний культурний простір у мистецтвознавчому дискурсі: матеріали Міжн. дистанц. наук.-практ. конф., Київ, 14 листопада 2019 р. Київ: НАКККіМ, 224–225.
- Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (2008) / ред. та упоряд. О.Л. Кононко; АПН України. Київ: Світлич. 430.
- Глушкова С., Пужай Г. (2016). Пісні українських композиторів для дітей: навчальний посібник: у 2-х ч. Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка. Ч. I. 150.
- Іваненко О. (2015). Особливості художньо-творчої діяльності учнів шкіл мистецтв на інтеграційних засадах. Вісник Інституту розвитку дитини. Серія «Філософія, педагогіка, психологія», 37, 65–70.
- Рібцун Ю. (2022). Мобільні застосунки як засіб логопедизації роботи з дітьми із заїканням в умовах кризових викликів сучасності. Сучасна молодь у світі інформаційних технологій: матеріали III Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф., 16 травня 2022 р. / за ред. Н.В. Кириченко та ін. Херсон; Кропивницький: ВС. Вишемирський, 70–74.

References:

- Babenko M. (2019). Spetsyfika roboty nad pisennym tvorom z ditmy doshkilnoho viku (pedagogichno-vykonavskyi aspekt) [Specifics of working on a song composition with preschool children (pedagogical and performing aspect)]. *Suchasnyi kulturnyi prostir u mystetstvoznavchomu dyskursi – Contemporary cultural space in art historical discourse: Proceedings of the International Conference*, (pp. 224–225). Kyiv: NAKKKiM [in Ukrainian].

Kononko O.L. (Eds.). (2008). Bazova prohrama rozvytku dytyny doshkilnoho viku «Ja u Sviti» [Basic preschool child development programme “I am in the World”]. Kyiv: Svitych [in Ukrainian].

Hlushkova S.I., Puzhai H.V. (2016). Pisni ukrainskykh kompozytoriv dlia ditei [Songs by Ukrainian composers for children]. Poltava: PNPV imeni V. H. Korolenka, part 1 [in Ukrainian].

Ivanenko O. (2015). Osoblyvosti khudozhno-tvorchoi diialnosti uchniv shkil mystetstv na intehratsiinykh zasadakh [Peculiarities of artistic and creative activity of students of art schools on an integration basis]. *Visnyk Instytutu rozvytku dytyny – Bulletin of the Institute of Child Development*. Ser.: Filozofia, pedahohika, psykholohiia. issue 37, 65–70 [in Ukrainian].

Ribtsun Yu. (2022). Mobilni zastosunky yak zasib lohopedyzatsii roboty z ditmy iz zaikanniam v umovakh kryzovykh vyklykiv suchasnosti [Mobile applications as a means of speech therapy work with children with stuttering in the context of modern crisis challenges]. N.V. Kyrychenko (Eds.), *Suchasna molod v sviti informatsiinykh tekhnolohii – Modern youth in the world of information technology: Proceedings of the 3rd All-Ukrainian Scientific and Practical Conference* (pp. 70–74). Kherson-Kropyvnytskyi: FOP V.S. Vyshemyrskyi [in Ukrainian].
